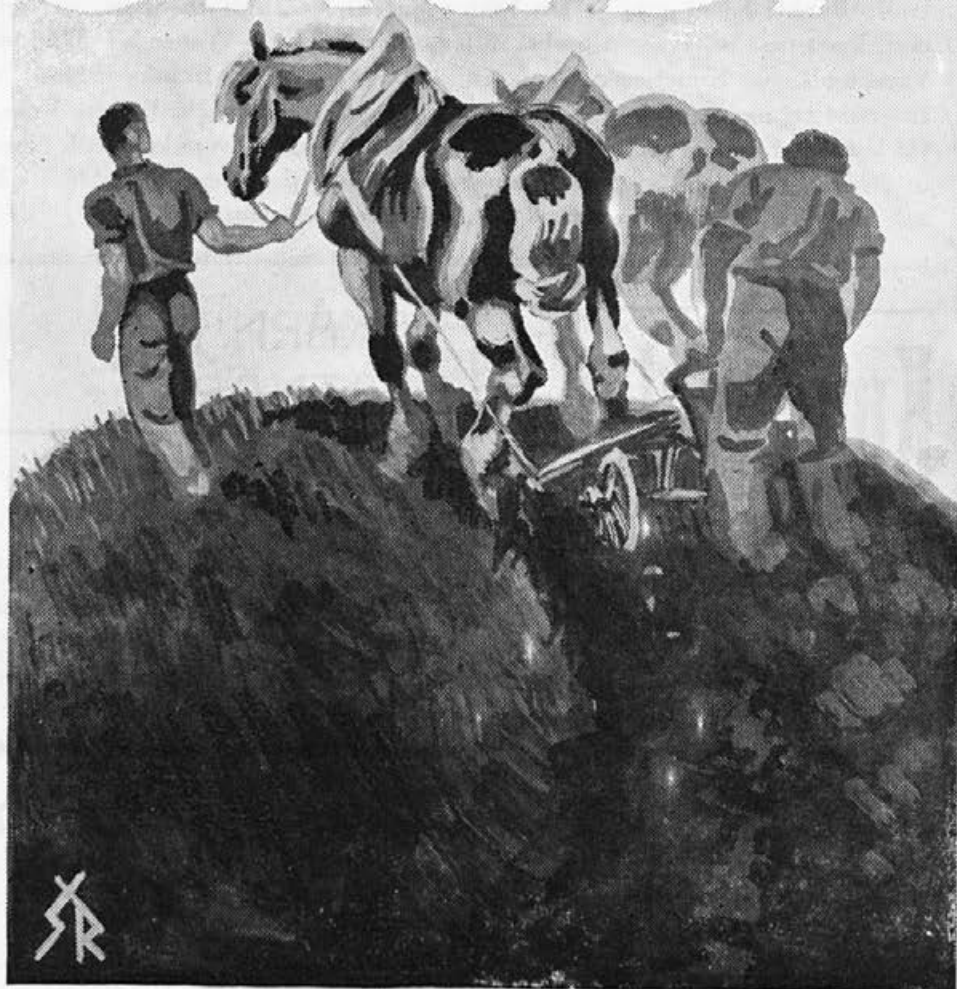

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

GRUDA

MESEČNIK
ZA KMETSKO PROSVETO

XIII.

September

9.

Gruda

Mesečnik za kmetško prosveto. | Izhaja vsakega 20. v mesecu. | Celoletna naročnina Din 25.—, za člane Društev kmetških fantov in deklet Din 20.—; posamezna številka stane Din 3.—. | Urejuje: DOLFE SCHAUER. | Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. | Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova ul. 11/III. Upravništvo: Ljubljana, Kolodvorska ul. 7. | Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič). | Tiska »Tiskarna Slatnar«, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA

Ivan Albreht: Kmet poje. — Dr. Viktor Maček: Naši kulturni vzori. — Skrivnost kmetstva. — Ivan Albreht: Mlada koračnica. — Venceslav Winkler: Vagabundi. — Kuneljevec: Nejasna skupnost. — Dr. Branko Vrčon: Iz življenja pri nas in drugod. — Da smo tudi mi Slovani. — Dr. Branko Vrčon: Od kozolca do mlina na veter. — XII. redni občni zbor Zveze kmetških fantov in deklet. — V delu, v trudu, v zmagi zvesta zemlji — žena in deklé. — Za čast, veljavo, moč vasi, naj delo naše nam zori.

Kmetovalec

ne pozabite pognojiti Vaša polja, vinograde, travnike in vrtove z

UMETNIMI GNOJILI

V to svrhu priporočamo:

apneni dušik
apneno sečnino
nitrofoskal-I
nitrofoskal-II
nitrofos

Ta gnojila so posebno učinkovita in se tudi v danšnjih časih dobro izplača

TISKARNA SLATNAR

DRUŽBA Z O. Z.
KAMNIK

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*Ali si že poravnal
naročnino?*

Letošnje knjige „Kmetijske matice“ bodo zelo zanimive!

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

9.

SEPTEMBER 1936

XIII.

Kmet poje

Ivan Albreht

*Kakor krt, v temo zaprt,
nemo hodim pota svoja,
če zatiran, nikdar strt,
poln upornega sem boja.*

*Dom sta polje mi in vas,
plug moj meč in žulj odlika,
za svobodo režem čas,
rastem v zarje mučenika.*

*Sejem seme, ki kali
pokolenju nove dobe,
ko krivici odzvoni
in bo konec vsake zlobe.*

*Če visoke so gore,
višje sonce nad gorami,
a najvišje mi srce
vero v kmetsko zmago drami.*

*Grude svoje sem drevo,
ki vihar ga ne poruši,
sem slovenski kmet tako:
jeklo v roki, biser v duši.*

*Kakor krt v temo zaprt
delam, orjem, kopljem, sejem,
če zatiran, nikdar strt,
nesvobodi — ure štejem.*

Naši kulturni vzori

Dr. Viktor Maček (Konec)

Napram *narodu* bomo predvsem neomejno povdarjali samostojno narodno bit Slovencev. Igračkanje s plemenom in z narodom naj enkrat za vselej preneha. Vemo pa tudi, da narod kot živ organizem tvorijo člani — stanovi. Za neokrnjeno narodovo življenje so pri današnji visoki stopnji civilizacije potrebni vsi stanovi kakor obstojajo, a prvenstvo gre kmetškemu. Po svojem neprestanem stiku z zemljo se kmetški stan skrivnostno trajno presnavlja in preraja, obenem pa s krvjo in duhom neprestano napaja vse ostale stanove, ki bi sicer brez tega neizčrpnega vira že zdavnaj izrodili (degenerirali).

Gospodarsko pa je kmetški stan ne samo proizvajalec življenjskih potrebščin, torej nenadomestnih gospodarskih dobrin, ampak je še poleg tega po svoji številnosti najvažnejši odjemalec in potrošnik ostalih stanov (svobodni poklici, trgovina, obrt in industrija); zato zahtevamo za kmetški stan upravičeno prvenstvenost njegovih interesov, za vse ostale stanove pa pravično sorazmerno vpoštevanje in se torej borimo za organično vzajemno zamisel naroda na kmetški osnovi.

Ker pa se vsak narod najuspešneje uveljavlja v mednarodnem in državnem življenju — tako politično kakor tudi gospodarsko in kulturno — le tedaj, če zajema iz zakladnice lastne narodne samobitnosti, bomo stremeli za tem, da se vse kulturne pridobitve Slovencev razvijejo do vrhunca in da se javno življenje prepoji s slovenskim duhom, oplodi s slovenskimi svojstvi. To bomo zagovarjali tem lažje, ker je baš slovenski kmet ustvaril in ohranjal najzvesteje vse slovenske posebnosti, kakor so patriarhalna ureditev družine, zvestoba in vestnost, marljivost in bistrost, slovenski jezik in slovenski običaji ter miselnost.

V jugoslovanski državi gledamo doslej največjo zgodovinsko pridobitev Slovencev; z njo nam je zagotovljen narodni razvoj navznotraj in narodni obstoj na zunaj. Naša država je v zgodovini prva in obenem najvažnejša skupna dobrina bratskih Slovencev, Hrvatov in Srbov. Že sam njen obstoj zagotavlja razvoj — pa ne nasilni — nadaljnih skupnih dobrin, predvsem trdne skupne državljanske zavesti in s tem ustvaritev enotnega državnega naroda, ki bo boljša podlaga in trdnejše jamstvo toliko željeni državni enotnosti in edinstvu, kakor pa vsi nasilni poizkusi, kakor smo jih morali doslej občutiti na lastni koži. Ker smo za prirodni razvoj, se nadajamo, da bo tak enotni državni narod omogočil tudi razvoj skupne kulturne zavesti in torej v daljni bodočnosti skupne višje kulture, do katere pa ne vodi pot preko obglavljenja posameznih narodov.

Ko bomo vzgajali pokretaše po gornjem vzoru, torej ustanavljali telesno, moralno in gospodarsko trdne družine kot osnovne edinice družbe in države, bomo že samo s tem opravljali za državo neprecenljivo in koristno delo.

Na kratko povzeto — kmetstvo, zadružno misel, upravičeni ponos in samostojnost kmeta in delavca v območju vsega kulturnega in javnega dela, tako

da je na ta način izobraženemu kmetu in delavcu v javnem življenju šolani izobražanec le enakovreden drug, ne pa nadrejeni voditelj — to so bistvene razlike, ki označujejo naš osnovni kulturni program in nas ločijo obenem od drugih kulturnih pokretov Slovenije.

Izpopolnjevanje tega programa bo v korist tako poedincu, obenem pa zvesta služba narodu in državi, nam vsem pa bo zvezda vodnica iz temnih dni današnje moralne in gospodarske stiske v lepšo bodočnost.

Skrivnost kmetstva

Ali je nasprotje med gospodarskim in kulturnim napredkom? Nekateri so na sledeči način skušali rešiti vprašanje. Pravijo, da je malo kmetško gospodarstvo v enem pogledu manjvredno (inferiorno), v drugem pa večvredno (superiorno): slab proizvajalec za trg, odlično za ohranjevanje kmetškega sloja in družabnega miru; konkurence ne more vzdržati, donaša malo ali nič, v nekaterih kulturah, primernejših za veliko gospodarstvo, pa redno zaključuje leto z računsko zgubo. Toda kljub nerentabilnosti in neracionalnosti (neemotrenosti) se vzdrži, — celo več: več se presenečenje vseh, ki so mu prorokovali pogin. Protivi se mnogim gospodarskim zakonom: zakonu zemljiške rente (donosa), zakonu v najnižjem, oziroma nesorazmernem zvišanju donosa, zakonu v določanju zemljiških cen, mehanizaciji kmetijske proizvodnje itd. Toda večvredno (superiorno) pravijo, da je v socialnem pogledu. Zakaj? So morda kmetje najbolj spoštovani? Ne, kajti beseda kmet pomeni marsikomu človeka nižje kulture, sirovega, neukega, zadnjega na družabni lestvici. Morda je njihovo delo najlažje ali njihovo življenje najprijetnejše? Narobe! Kmetijstvo je najtežja sužnjost, ki si jo je možno misliti: napori brez meje, delo na slepo srečo, osamljeno življenje, večni strah pred muhasto narodo, velika umljivost. Več kot vsa vaška romantika in poezija kmetškega dela pove dejstvo, da iz vasi ljudje stalno beže, vrača pa se nihče. In vendar ne poginja ne kmetško gospodarstvo kot gospodarska panoga, ne kmetstvo kot socialen sloj.

Kako je mogoče to pojasniti?

V čem je misterij (skrivnost) kmetijskega gospodarstva in kmetstva? — Če je kriza za gospodarstvo to, kar je bolézen za organizem, tedaj je delovno gospodarstva: za priprosto, ki lahko omejuje svoje itak nizke potrebe, in za pa naj gre za kredit ali za vnovčevanje. To velja za obe vrsti kmetškega gospodarstva: za priprosto, ki lahko omejuje svoje itak nizke potrebe, i za moderno, ki bolj trpi, a se vendar omeji na najnujnejše, da mu ni treba plačevati delovne sile. (Edino visoke obresti ga lahko zrušijo, če mu ne pri-skoči na pomoč cenen kredit.) Kmetstvo se v težkih krizah zapre vase, dokler ne prestane vihar. Njemu je to možno, ker njegov glavni namen ni pridobi-

vanje na trg, glavni cilj pa ni — dobiček. Tudi na najvišji razvojni stopnji, katero je doseglo na Danskem, Holandskem in v Švici, mu ostane prehrana družine najvišji cilj, dobra letina glavna skrb. Na vseh razvojnih stopnjah je kmetu edino važna prehrana družine. Kmetško gospodarstvo torej ni nikako podjetje, temveč samo gospodarski vidik kmetove družine.

Gospodarstvo je dejansko sestavni del družine. Kmet, zemlja in živina — to so člani družine, bolj nego sestavine podjetja. Mož je kmet, ta stara in večno sveža postava, nagnjena nad grudo, ki jo oplaja s svojim trudom, svojo skrbjo, svojo ljubeznijo. Žena je zemlja, predmet kmetovega napora, pazljivosti in marljivosti. Posli so živina, živali, ki jih kmet redi in goji, s katerimi trpi in umira. »Hod' sinko!« reče volu ali konju in to v njegovih ustih ni prazna beseda. Družinski odnos, torej nagonski, prirodni odnos, ki se obnavlja skozi vso zgodovino. Kmet išče zemljo, hrepeni za njo, jo najde in izgublja skozi stoletja, da jo zopet najde in se združi z njo v postavnem in individualnem (osebno) zakonu. V postavnem, ker je tako zavarovan, da mu je ne more nihče vzeti, v individualnem, ker hoče, da jo ima popolnoma in neomejeno.

Mnogo je dokazov, da gre tu za elementarno (prvenstveno) strast. Kmet neumorno dela in vroče hrepeni za kosom zemlje, ki jo blazno preplačuje, krvavi in žrtvuje glavo za njo. Pri romanskih narodih je ta individualizem močnejši, pri slovanskih in germanskih nekoliko šibkejši ali se vsaj manj osebno odraža. Roman reče samo »moje«, Slovan in German tudi »naše«. Toda tudi slednji narodi gredo skozi individualizem: krvne družinske zadruge se razdirajo, sinovi si po očetovi smrti dele zemljo.

Kmetu je prirojena strast do zemlje, svoje zemlje; da bi jo pridobil in ohranil, je pripravljen na vse utesnitve in na največje žrtve. To so dobro pogodili vsi inteligentni državniki, vojskovodje in politiki ter izkoristili to kmetovo slabost. Kadarkoli je bila kaka država v krizi, vselej so se njeni upravitelji obrnili na kmete. Kot mamilo so postavili prednje ženo-zemljo, lastništvo nad njo. To sredstvo nikoli ni odreklo. Da bi prišli do zemlje ali jo ohranili, so kmetje vselej izvlekli državni voz iz blata. Vsi veliki reformatorji so pokrenili agrarno reformo, zahtevajoč, da se vzpostavi zakonska zveza med kmetom in zemljo. Toda vse do 18. stoletja je bilo to osamljeno, začasno, vezano na slučaj vladarjeve uvidevnosti in dalekovidnosti državnikove. Cele vodilne generacije niso prišle do tega spoznanja. Šele meščanstvo — najinteligentnejši razred, ki je kdaj vladal svet — je razumel vso važnost tega kmetovega prirodnega nagona in ga razgibal. Uspelo mu je, da so začeli kmetje delati kakor nikoli preje: da proizvajajo sirovine in da dajo ljudi, na drugi strani pa da kupujejo industrijske proizvode in najemajo denar po najvišji obrestni meri. Resnično: nihče ne prodaja ceneje, ne kupuje dražje in ne plačuje točnejše kot kmet-gospodar, mali lastnik, svoj »gospod«, v resnici vsakomur hlapec. In nihče ni mirnejši podanik, lojalnejši državljan, boljši vojak, zvestejši domoljub kakor kmet.

To je napravila osebna lastnina nad zemljo iz onih kmetov, ki jim je še (ruski agrarni reformator) Stolipin rekel v dumi (ruski parlament za časa carizma) na interpelacijo nekega poslanca: »Vi ne veste, za koga se zavzimate. To so ponorele živali, katere morete samo s silo obvladati. Če jim daste svobodo, bodo poklale vas, mene in vse one, ki nosijo plašč.« Tako je sodil o kmetih reformator Stolipin, oče agrarne reforme. Kako so mislili o njih plemiči, bojarji in vsa plemenita gospoda iz srednjega in novejšega veka, to vemo iz zgodovine kmetских puntov. Za eno plemiško glavo je šlo 10.000 do 20.000 kmetских glav.

In evo glej: te nasilne, brezbrizne, lene, zagrenjene, suženjske in razdirajoče kmetске množice so postale tihe, mirne blage, gradeče, ljubeznjive in poštene — samo zato, ker je zadovoljna njihova lakota po zemlji, ker so se končno poročili z zemljo. To je razumelo meščanstvo in ono je provedlo ta zakon v teku 19. veka, ko je bilo samo v največjem poletu, pri popolni svetlosti možgan. Seveda je meščanstvo izvršilo to v svojem interesu: potrebovalo je hrane za svoja mesta, sirovin za svojo industrijo, vojakov in davkoplačevalcev za svojo državo, konsumentov za svoje industrijske produkte, dolžnikov za banke.

Kakor vsaka strast, je tudi glad za zemljo slepilo. Samo na ta način je možno pojasniti nasprotja, ki toliko razburjajo ekonomiste (gospodarske učenjake), da namreč kmetje ne vračunavajo svoje delovne sile, da prodajajo pod proizvajalno ceno, da s tolikšno muko pridelujejo žito tedaj, ko bi ga lahko veliko ceneje kupili drugje, da hodijo po 10 km, da sami prodajo vrč mleka, da plačajo blazno ceno za košček zemlje, da pridelujejo vse mogoče tam, kjer bi se specializacija mnogo bolj izplačala, da najboljše pridelke prodajo, najslabše pa sami pojedjo itd. Mnogi ekonomisti, zlasti socialisti in marksisti, so ta pojav tudi pojasnjevali kot slepilo. Kljub temu to slepo kmetско gospodarstvo ne samo ni propadlo v čeljustih racionalnega kapitalizma, temveč se je vse bolj razvijalo.

(Poglavje iz Jovanovičeve »Agrarne politike«)

Mlada koračnica

Ivan Albreht

*V zarji se kopljejo naše planine,
sonce že dneve nam nove budi,
svoboda vabi iz sinje daljine,
v smelem zanosu zdaj polje nam kri.*

*Krepkih očetov junaški sinovi
kujemo novemu času obok,
svete trdnjave so naši domovi,
vsak pokolenju je božji prerok.*

*V kri je zapisana naša pravica,
kvišku zdaj srca, ponosno naprej!
V novo življenje nas zvezda vodnica
vodi do zmage: Svoboda brez mej.*

*V zarji svobode oči se iskrijo,
zmagali uporno smo trnjevi čas,
večnosti zvezde nam v dušah plamtijo
zate, rod mladi, za dom in za nas.*

Vagabundi

Venceslav Winkler (Konec)

»Pojejo!« sta dahnila.

Oni je zamrmral, da je to nekaj čisto nepotrebna, nekaj neumnega. Vendar se je tudi sam čez trenutek vzdignil in poslušnil. Pesem je bila ubrana in jasna, vendar nekoliko zategnjena, kot da je prinesel pomladni večer s seboj hrepenenje po nečem lepem.

»Tudi pri nas pojejo,« je zašepetal Jože.

Tone je molče prikimal. Lovil je napev in besede, kakor bi si hotel vse utisniti globoko v srce.

»To so še mladi ljudje,« je razložil čez nekaj časa tujec.

»Mladi? Kakšni pa naj bi bili?«

Tujec se je zasmel.

»Jaz sem namreč Andrej Potrata. Če vama ni to všeč, mi pa recita kako drugače, meni je čisto vseeno, saj ime je nepotrebna stvar in ni nič vredno. Ko sem bil toliko star kot vidva in kot tile tu spodaj, sem tudi pel. Mislil sem, da je to potrebno. No, za neki čas. Potem se človek zresni, postane lačen življenja in vsega. Premetavajo ga sem in tja in končno se mu zazdi vse neumno. Nekje imam ženo in, zdi se mi, dva otroka. Nič ne vem, kaj delajo. Dve leti že hodim po svetu in čakam. Vse mi je postalo odveč. Mogoče bodo rekli, da sem porušil red in postave. No, tudi mene so porušili. Prav za prav se vsega bojim, drugače bi se kratkomalo ubil. Vem, da še nisem prišel do konca. Mogoče je pa vendarle kako drugače, kakor se mi zdi.«

»Vrag te razumi,« je zagodel Tone. »Andrej si in lačen si, to je vse. Jedel bi rad, kakor jaz, a nimaš. Prav kot jaz. To je tista napaka.«

»Če je to napaka,« je podvomil Potrata. »Večina ljudi pravi, da je to čisto pravičen red in mora torej že biti. Kaj bi torej kričali, da je nekaj narobe?«

»To je vse zmešano,« se je upiral Jože.

»Nič ne mislim. Delam, da bi živel. Če mi ne dajo, kradem in če bi ne mogel krasti, bi tudi ropal. Saj postave so že tako vse izmaličene. To je postalo stvar sposobnosti, če imaš priliko in postaneš učen, kradeš na umeten način, mi, ki smo navadni ljudje, pa bolj preprosto. Pa le toliko, da živimo. Čemu bi tudi grabil na kup?«

»Torej se ne misliš nikoli vrniti domov?« je plaho vprašal Jože.

»Dom? Ne vem, kako misliš to. Dom bi si moral šele napraviti. Kar je zdaj pri nas, je pekel, skrb in obup.«

»Potemtakem se ti pa ne izplača živeti.«

»Tudi to sem že mislil, da bi napravil konec, a bi bilo treba nekoliko več poguma. Nazadnje,« se mu je stresel glas in znižal obenem, »mogoče bo le kako drugače...«

Tone se je ujezil.

»To ni nič. Ti si čisto odnehal. Jaz pa pojdem domov in bom garal. Človek se mora nekje ustaviti, drugače se izgubi.«

»Tudi jaz pojdem,« je vzdihnil Jože. »Prav zares. In takoj jutri se obrnem.«

»Vidva sta še mlada, mlada,« je zamišljeno šepetal Andrej Potrata. »Z menoj pa ne bo nič, dokler se svet ne izpremeni, povsod je enako, povsod bolezen.«

Jožetu se je zazdelo, da ne sliši več zadnjih besed, zamrle so mu v vonju po zemlji, ki se je dvigal od nekod s polja, po pravkar izorani zemlji. Tudi Tone je začutil nekaj podobnega in s sanjami vred je prišla misel na resničen odhod proti domu. Vsega ju je prevzelo oddaljeno petje in šumenje vetrov, ki so se budili čez polje in klicali z zategnjenim glasom: »Domov, domov...«

Nejasna skupnost

Kuncljevec

Živimo v pokretu, v kmetskem pokretu, ki naj kot močan val zajame slovensko zemljo, jo osvoji in jo preporodi ter ustvari vrednote, ki jih nekateri sedanjiki nočejo. Pri tem se govori o strogo agrarnem gibanju, ki ga marsikdo po nerodnih izjavah posameznikov označuje kot nekak specifično gruntarski pokret. Tu so nekatere nejasnosti, ki jih bo treba prejeti ali slej odstraniti.

Predvsem je treba ugotoviti, da Slovenci nismo narod močnih posestnikov, temveč narod malih ljudi, o čemer pričajo dovolj zgovorno tudi statistike. Če hoče torej kako gibanje resnično zajeti večino naroda, ne sme biti samo ozko gruntarsko-kmetsko gibanje, temveč gibanje malih kmetov, kočarjev in delavcev, ali bo pa igralo vedno podrejeno vlogo in postalo majhna skupina ljudi, ki se bo morala prisloniti h komu drugemu in zatajiti svoje zahteve. Bodočnost pa ima *slovenski kmetsko-delavski pokret*.

To je sicer za veliko večino mladine samo ob sebi umljiva stvar, a jo je treba znova povdarjati, da ostane v vseh srcih kot živ ogenj, ki ne sme nikdar umreti.

Drugo je nejasnost v slovenskem vprašanju. Bolj kot v izdelanem programu se opaža ta negotovost v praktičnem življenju. Nekateri govore o taktiki. Mladina ne pozna taktičnih potez, mladina pozna samo *cele osebnosti*.

Ali smo ali nismo?

Dajte nam zdravega vina!

Iz življenja pri nas in drugod

Zbira in podaja dr. Branko Vrčon

(Nadaljevanje)

V.

Tako smo na treh tipičnih primerih, vzetih iz severne, srednje in južne Italije, spoznali življenje na italijanski vasi, kakor nam ga slika navedena fašistična knjiga. Za zaključek tega našega pregleda o italijanski vasi pa hočem iz iste knjige zbrati še nekaj podatkov v svrhu primerjave italijanske in slovenske ter hrvatske vasi v Italiji. Pri tem se bom omejil le na nekaj splošnih ugotovitev, ki so v zvezi zlasti s kulturnim stanjem našega in italijanskega podeželja, da na podlagi fašističnih dognanj predočim zmoto, v kateri so glede nas živeli Italijani vse do svojega prihoda v Julijsko Krajino, ko so nas smatrali za neizobražen pastirski, da, celo barbarski narod, ki po svojem kulturnem stanju daleč zaostaja za italijanskim. Že ob prvem stiku z nami pa so se lahko sami prepričali, kako zelo so se v tem motili. Mnogi izmed njih pa tega navzlic zgovornim dokazom na licu mesta niso hoteli priznati. Prav zato so za nas tem večjega pomena objektivne ugotovitve fašistične knjige o kmetiskem življenju v Italiji, ker nam ne nudijo samo zanimive slike *zaostalosti italijanskega podeželja v kulturnem pogledu*, temveč odkrivajo obenem nam in Italijanom samim *napredek naše vasi*. Pri tem pa moram pripomniti, da je navedena fašistična knjiga izšla leta 1930., ko je fašizem do malega že popolnoma iztrebil vse sledove naše prosvetne in gospodarske organizacije na deželi in v mestu, ko je že preprečil izhajanje naših časopisov, ki so imeli svoje čitatelje predvsem na našem podeželju, ter oviral redno izhajanje naših knjig.

Navzlic temu pa najdemo v knjigi nekaj splošnih kulturnih opomb, ki so za nas zelo laskave. Tako je n. pr. pri opisu kulturnih razmer na *goriškem* podeželju izrecno omenjeno, da se tam »dovolj pogosto čitajo politični in poljedelski časopisi«, pri čemur knjiga še posebej poudarja, da Slovenci zelo pridno čitajo *svoje* časopise. O naših šolah pravi, da »so redno obiskovane«, kar nas spričo ugotovitev iste knjige glede kulturnih razmer italijanskega podeželja, kakor smo jih predočili v prejšnjih poglavjih, upravičeno lahko navdaja s ponosom.

Toda s stališča primerjave med našo in italijansko vasjo ne zaslužijo nič manjše pozornosti tudi nekatere druge opombe naše knjige. Tako čitamo n. pr., da je »družinski čut zelo razvit, da se spoštuje očetova avtoriteta in da so zakoni zelo rodovitni«. O nezakonskih rojstvih čitamo, da so na Goriškem »zelo redka«. Za vzgojo našega naroda tam doli je značilna tudi ugotovitev, da imajo naši kmetje navado »vlagati svoj denar v lastne hranilnice«. In nič manj nas končno ne veseli, ko čitamo, da se po slovenskih vaseh notranje stene hiš »prebelijo vsaj enkrat na leto, navadno okoli Velike noči«, kar dokazuje, da imajo naši ljudje velik smisel tudi za higijeno, česar ne moremo trditi n. pr.

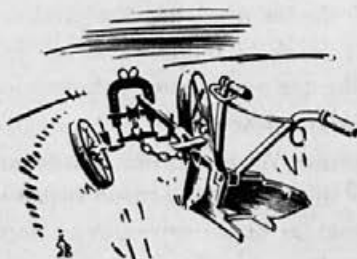
glede prebivalcev srednje in južne Italije, kakor smo to najboljše spoznali iz fašistične knjige same. Tudi ugotovitev, da so naši kmetje večinoma *samostojni gospodarji*, dasi prevladuje le mala posest, je v primerjavi z razmerami na italijanski vasi velikega pomena, kajti videli smo, da prevladuje na italijanskem podeželju v pretežni večini kolonatsko razmerje in so male samostojne kmetije še vedno redka prikazen. Itd.

Nič manj laskave niso ugotovitve fašistične knjige glede razmer v *tržaški* in *videmski pokrajini*, v kolikor se nanašajo na predele, kjer prevladuje naš živelj. Tako čitamo n. pr. o šolah v tržaški pokrajini to-le značilno opombo, ki zasluži, da jo podam v dobesednem prevodu: »Podeželske šole so redno obiskovane in so učenci izredno marljivi, tako da so izostanki iz šole zelo redek pojav.« Seveda ni treba, da še posebej omenim, da se knjiga spet pohvalno izraža glede čitanja knjig in časopisov.

Podobno opombo ima knjiga glede šolstva v *reški pokrajini*, glede čitanja časopisja pa spet izrecno poudarja, da se mnogo čitajo razni »lokalni listi«. Niti glede *puljske* pokrajine, kjer so naši ljudje morda še najbolj zaostali, ne more knjiga ugotoviti kršitev šolske obveznosti, temveč tudi tu poudarja, da so šole »v splošnem precej redno obiskovane« in da so tudi tu izostanki »zelo redki«. Še bolj laskava pa je ugotovitev kulturnega stanja v *zadrski* pokrajini, kjer »starejši kmetje pogosto čitajo knjige, pa tudi strokovne in politične časopise«.

Če združimo sedaj vse te ugotovitve naše knjige, v kolikor se nanašajo na kulturno stanje slovenskega in hrvatskega podeželja v Italiji, in jih skupno primerjamo z ugotovitvami iste knjige glede kulturnega stanja italijanskega podeželja, moramo reči, da je bilanca za nas zelo povoljna. V kolikor pa so ti podatki zbrani v *uradni publikaciji* fašistične vlade, so za nas tudi *dokumentaričnega pomena*. Zato se mi je zdelo potrebno nanje opozoriti baš v okviru te razprave, posvečene proučevanju razmer na italijanski vasi, ker bi bila velika škoda, če bi za te pohvale iz italijanskih ust ne zvedel tudi naš čitatelj, ki ga, žal, mnogi, premnogi oboževalci tujih vzorov često zavajajo v neutemeljeno misel o lastni manjvrednosti.

S tem sem obenem zaključil prvi del svoje razprave »Iz življenja pri nas in drugod«, ki jo bom v prihodnjih številkah nadaljeval s sliko iz življenja *nemške vasi*.

Da smo tudi mi Slovani . . .

ZA OBLETNICO KOROSKEGA PLEBISCITA
(Eden, ki je 10. oktobra 1920 glasoval za Jugoslavijo)

*Da smo tudi mi Slovani,
da slovensk' je Korotan,
narod naš dokaze hrani,
jezik naš in duh in stan.*
Dr. Lovro Toman

Dne 10. oktobra leta 1920. — 22.025 glasov za Avstrijo, 15.279 glasov za Jugoslavijo; v odstotkih: 59.04 % za Avstrijo, 40.96 % za Jugoslavijo.

Neprestano se sprašujemo: Zakaj so Slovenci dne 10. oktobra l. 1920. po večini glasovali za tujo, germansko državo? Saj med onimi, ki so bili upravičeni glasovati, ni bilo niti 10 % pravih in pristnih Nemcev, mogoče niti 5 %.

Odgovor je enostavno ta: *Pojaničarili so nam naš narod na Koroškem!* Predvsem s pomočjo nemške šole. Koroški ponemčevalnici se imajo Nemci zahvaliti za svojo zmago 10. oktobra 1920. Vzgojili so si janičarje!

»Koroški Slovenec« od 19. februarja 1936 je v svojem uvodniku naslikal položaj koroških Slovencev, kakršen je v resnici. Niti ena beseda ni zlagana ali pretirana. Sama gola resnica. A bila je ta številka »Koroškega Slovenca« zaplenjena, urednik pa je bil pogojno obsojen na teden dni zapora! List koroških Slovencev je tedaj pisal, in vse to je še danes prav tako veljavno in resnično:

Sto let krvavi slovenski narod na Koroškem. Voditelji naroda — soseda (t. j. Nemci) so mu odrekli enakopravnost in spoštovanje, razdružili so večstoletni zakon in slovensko ljudstvo hoteli zaslužniti. Tedaj je naš rod šel na Golgoto. Prišlo je tako daleč, da so slovenski mladini v šoli odrekli sleherni pouk v maternem jeziku, slovenski besedi vzeli vso pravico v javnosti. Da ni naš rod tedaj segel po samoizobrazbi, danes bi bil analfabetški otok v osrčju Evrope!

Tako silna je bila kratkovidna *zloba*, da je bila naši mladini v šolah odvzeta celo že možnost priučitve latinice in se je mladina morala zadovoljevati izključno z gotico (t. j. z nemškimi črkami).

»Südmarka« je prevzela oskrbo naših šol in z denarjem ter z darovi izsiljevala nemoralne pogodbe, da bo ostal nemški pouk v šolah neizpremenjen in slovenščini ne bo mesta v šolah. »Heimatbund« se je usilil v javno upravo in življenje slovenske Koroške ter s strašnim ljubosumjem »očuval nemške nacionalne interese spodnjega dela dežele«.

Pod strahotnim gmotnim in moralnim pritiskom nemško-nacionalne sile je od stotisoč Slovencev v deželi več desetstisoč rojakov klonilo glave. Ne upajo se več priznati, da so sinovi in hčere slovenskega naroda. Dà, ponekod celo so jih šola in nemško-nacionalne organizacije vzgojile v brutalne sovražnike last-

nega naroda in lastne krvi. Z nedolžnim obrazom so nato zapisali v nemške nacionalne liste, da se na Koroškem vrši naraven proces prilagoditve Slovencev k nemškemu svetu, verodostojnost pa so izpričali z »uradnimi« številkami ljudskih štetij in še drugimi podatki. Po potrebi pričarajo tudi danes vsakomur kjerkoli na slovenskem Koroškem slikovito nemško sliko.

Slovenska Koroška je že dolgih sto let zavita v črnino. Na njenih tleh se odigrava žaloi gra, vredna svetovnega pisatelja, da bi sledil sledovom oropane in prezirane narodnosti in z jasnimi besedami naslikal moralno in duševno škodo življenja nasilno raznarodovanega naroda. Žalostno sliko ljudstva, ki se do danes ne sme zbuditi v lastni bitnosti! Da bi mi vsi in z nami vred še naši potujčeni bratje zrli, kako pretresljivo-žalostno doživlja ljudstvo brez narodne zavesti svojega Boga, domovino in državo. Potem se ne bi nihče več čudil prokletstvu in nesreči, ki kot temen oblak visi nad deželo, v katerem živita dva naroda (nemški in slovenski) v divjem, neblagoslovljenem zakonu. —

To je verna slika razmer, v katerih živi naš narod na Koroškem.

Od kozolca do mlina na veter

(Nadaljevanje)

(O tem in onem s pota na Holandsko)

Dr. Branko Vrčon

Zemljevid ti ne da posebne predstave o Holandski, vendar ti že na mrtvi karti padata v oči dve posebnosti te male države, potisnjene med Severno morje in severozapadno mejo Nemčije: *ravnina* in *voda*. Njeno drugo ime Nizozemska — so nam že v šoli tolmačili tako, da izvira od nizke lege, ker je precejšen del Holandske (skoraj ena tretjina) nižji od gladine morja. Površni opisi ti govore še o drugih posebnostih te neznane pokrajine, o številnih kanalih, s katerimi je preprežena nizozemska zemlja, o cvetnih poljih in zlasti o tulipanih vseh mogočih barvnih nians, ki jih svet nima tako lepih, ter seveda o neizogibnih — mlinih na veter, a to je menda tudi vse kar ve o tej deželi na severu človek, ki je sam še ni obiskal. Vendar je tudi to lahko že dovolj da vzbudi zanimanje slehernega, ki mu je do posebnih spoznanj, dasi se morda navzlic tem vabam človek iz slikovitih gorskih pokrajin ne more otresti predsodka, da se podaja v zemljo ubijajočih enoličnosti. A ko si že tam in se ti megleno umisljena podoba Holandske

na vsakem koraku spreminja v stvarnost, vedno znova uživaš originalnost holandske narave in se je nikdar ne naveličaš, saj sta se tu narava in delo človeka združila v svojevrstno enoto, razčlenjeno v tisočero pestrosti, tako da za oko ni odmora. Kakor hitro prestopiš njene meje, spoznaš, da Holandska vendarle ni tako enostavna, kakor bi si jo bil utegnil zamisliti na podlagi mrtvega zemljevida, ki te opozarja samo na ravnino in vodo ...

Ko se od Kölna, kjer se ozka soteska Rena razširi v veliko severozapadno nemško ravan, voziš mimo Düsseldorfa in Wesela v severozapadni smeri proti Emmerichu in Eltenu na nemški ter Zevenaaru na holandski strani, ne občutiš takoj prehoda iz ene v drugo državo, a brž ko se vlak pomakne iz prijazne zevenaarske obmejne postaje proti Arnhemu in zaide med dva, do pet in še več metrov visoka nasipa na obeh straneh železniške proge, se zganeš ob misli, da si zares na — Nizozemskem. In ko prideš potem spet »na plan« iz te umetne soteske, te holandska pokrajina ta

koj pritegne nase. Ravnina, ki se daleč v daljo razprostira pred tvojimi očmi, ti s tisočermi svojimi posebnostmi mami pogled, tako da kaj hitro izgubiš predsodek o monotoniji holandske zemlje. Dasi sem do prestopa holandske meje prebil že dan in noč v vlaku in sem bil od nešteti novih vtisov zares že močno utrujen, sem tu pod vtisom novih lepot premagal spanec in utrujenost: zdaj se je oko ustavilo na prvih steklenih cvetličnjakih, ki so ž njimi polja dobesedno posuta, kakor da bi rasli iz same zemlje, zdaj sem nekje v dalji vlovil prvi mlin na veter in nato štel drugega za drugim, zdaj sem si zaželel zdrčati po mirni gladini številnih kanalov, kjer so stali in pluli čolni in ladje vseh vrst, pa so že prve vile Arnhema, mesta čudovitih vrtov in bujnih nasadov z lepimi sprehajališči v parkih, podobnih gozdovom, zgotile moje prve vtise o Holandski v mavrično pestrost čudovitega preliivanja vseh mogočih barv, med katerimi imajo celo hiše svoj poseben ton, ki se ti živo vtisne v spomin: rdeča barva opeke z živimi oknicami v belem in rumenem tonu, s katerim se mešajo čudovite barvne nianse cvetlic, ki ni brez njih nobena hiša.

Potem pa zdrčiš spet v udobnem vlaku v pokrajino, kjer te znova pozdravljajo tvoji novi znanci — holandski mlinci na veter, kjer znova sečeš kanale, ki so polni življenja, občuduješ krasno urejene ceste in poljske poti, ki so vsaj iz opeke, če ne iz asfalta, na katerih pa ne vidiš pešca, ker se ti vse vozi: z avtomobilom, motorjem ali vsaj kolesom (navadni vozovi so redka prikazen) — in tako se ti skozi tri ure vožnje menja slika za sliko v vednih spremembah od Zevenaara mimo Arnhema in Utrechta do Haaga, cilja tvojega potovanja, ki te spet takoj osvoji, tako da si še vedno ne želiš počitka, čeprav si iz Ljubljane, do sem predrdral v vlaku že dobrih trideset ur ...

Holandska je majhna država: v nekaj urah jo prevoziš z vlakom v širino in dolžino, saj znaša njena širina, merjena od vzhoda proti zapadu, komaj 200 km in njena dolžina, merjena od severa proti jugu, dobrih 300 km, po svoji površini pa je več ko šestkrat manjša od naše države ... Toda na tem majhnem ozemlju je skoroda na kupu zbranih toliko zanimivosti in lepot, da se ti zdi, ko jo od bliže spoznaš večja od svoje zunanje podobe. Zaradi treh svojih posebnosti pa te že na prvi mah

povsem osvoji: najprej zaradi svoje originalnosti, ki ji je deloma dana od narave same, deloma pa od dela človeških rok, ki so tu ustvarile prave čudeže; potem zaradi svoje neznatnosti, ki pa je vendar tako velika, da krije v sebi vse, kar si tvoje oko poželi; in končno zaradi čudovite ubranosti med preteklostjo in v moderni utrip povezano sedanostjo, med tradicijo in zgodovino na eni ter najmodernejšimi izrazi življenja na drugi strani. Stara Holandska se meša z novo ne da bi druga drugo izpodrivali. Spoštujeta se in živita druga poleg druge, in to na tako naraven in neprisiljen način, da se ta dvojnost na zunaj povsem zabriše in napravlja dojem ubrane enote.

Toda bolj ko vsi ti zunanji vtisi, ki jih nabereš po Holandskem v enem samem zaletu od nemške meje do Severnega morja že v dobrih treh urah, se čez čas, ko vsaj površno pronikneš v tajne holandskega življenja in ustvarjanja, izobličijo največji, najgloblji vtis: čudovita urejenost zemlje in kanalov te na vsakem koraku spominja na gigantsko borbo holandskega naroda proti svojemu največjemu naravnemu sovražniku — vodi, kateri je zemljo takorekoč sproti »kradel«. Te borbe nam ne more danes orisati nobeno, še tako spretno pero, kajti ni je številke, ki bi mogla vzbuditi v nas, ki občudujemo samo vidne uspehe te borbe, ne da bi jo sproti tudi doživljali, kakor so jo v svojem razvoju doživljali Holandci, predstave o njih doživetju. Holandec je ponosen na to veliko delo svojega duha in svojih rok, a se ž njim ne baha, ker mu je beseda preokorna za zunanji efekt. Vse, kar je v povelicevanje tega svojega genialnega dela — razen suhoparnih in stvarnih podatkov — mogel do danes iztisniti iz sebe, je originalna razlaga lastnega nastanka: »Bog je ustvaril nebo in zemljo, z *izjemo Holandske, ki so jo ustvarili Holandci sami.*« Ponokod so to ljudsko razlago nekoliko predrugačili in omilili, a kar je bilo v njih, tega niso mogli zatajiti: »Bog je ustvaril morje, *toda Holandec je temu morju napravil obalo.* ...«

Da, in to svojo Holandsko je Holandec ustvarjal dolga stoletja in jo prav za prav še danes »ustvarja«. Ogromna izsuševalna dela ob Zuiderskem jezeru so samo nadaljevanje tega, česar se je bil genialni Holandec lotil že v 17. stoletju. Če pogledate na zemljevidu

obrise današnje severne Holandske in jih primerjate z obrisi na zemljevidu iz 16. stoletja, vam ne bo težko doumeti gigantske borbe in nadčloveške vztrajnosti, ki je bila potrebna, da je holandski narod iztrgal morju skoraj *osmi del svoje suhe zemlje*... Tolikšen del današnje holandske države je bil namreč pred tremi stoletji pokrit še z močvirji in jezeri, ki jih je le ozek pas suhe zemlje ločil od Severnega morja. Danes pa so tu najrodovitnejši predeli Nizozemske in na nekdanjem morju so vrasla iz tal številna mesta, kjer nas samo še kanali spominjajo na izvor te celine.

Proti stalnim morskim poplavam so si že najstarejši prebivalci današnje Holandske pomagali najprej s tem, da so svoje hiše zidali na umetnih vzpetostih (imenovanih »terpen«). V rimski dobi so se proti morskim valovom zavarovali z nasipi, ki so jih gradili vzdolž morske obale. Šele v srednjem veku pa so pričeli misliti tudi na *izsuševanje* po morju preplavljene zemlje. Sistematičnega dela na tem polju so se lotili Holandci zlasti v 17. stoletju, ko so zasebne pobude začeli podpirati domači plemiči, ki so vsakega, ki je na ta način iztrgal morju košček zemlje, nagradili s posebnimi predpravnicami in ga celo osvobodili podložništva. V 18. stoletju je bilo izsušeno veliko jezero Hazerswoude (72 kv. km), sto let nato pa še mnogo večje Haarlem-

ske jezero, ki je merilo okoli 180 kv. km. Ta predel se danes upravičeno imenuje »vrt Evrope« saj je tu sedež znamenite cvetličarske obrti, ki se ponaša zlasti s svojimi tulipani posebne vrste. Po uspeli izsušitvi enega dela velikega Zuiderskega jezera (rokav Ij), so se Holandci v zadnjem času z njim lastno vztrajnostjo vrgli tudi na izsuševanje ostalega Zuiderskega jezera, ki so mu odvzeli še nadaljnih 1750 kv. km zemlje, tako da je holandski narod v zadnjih 300 letih »ukradel« morju okoli 3630 kv. km zemlje, ki jo je oplemenitil z delom svojih rok in našel v njej vir svojega življenja...

Vsa vztrajnost in pridnost pa bi mu v tem gigantskem boju z zahrbtnim morskim elementom prav nič ne pomagala, če bi ne bil znal izrabiti v svoje namene čudovite naprave, ki se mnogim turistom zde le okrasek holandske pokrajine: »*mlina na veter*«, ki pa ni holandskega izvora. Njega pomen so Holandci spoznali za časa križarskih vojn v Orientu, od koder so ga prenesli na svoja tla, kjer so mu dali obliko, ki je najbolj odgovarjala potrebi, kateri sedaj služi.

Spričo izrednega vtisa, ki ga napravijo holandski mlinci na veter na vsakega turista, še bolj pa zaradi njih važne funkcije pri izsuševanju in namakanju holandske zemlje, je prav, če o njih nekaj več povem.

(Dalje prihodnjič.)

XII. redni občni zbor Zveze kmetских fantov in deklet

V nedeljo, dne 13. septembra 1936 se je vršil v Ljubljani v restavraciji »Pri Levu« XII. redni občni zbor Zveze, ki je bil tudi letos dobro obiskan, saj se ga je udeležilo 140 delegatov iz 107 društev. Niti materialno obupno stanje naše vasi, niti druge neprilike, ki so se vrstile vse do občnega zbora, niso mogle zadržati kmetских fantov in deklet, da ne bi prihiteli v Ljubljano in dokončno ter enotno kot vedno, manifestirali za samostojnost in neodvisnost svoje organizacije, ki naj služi le kmetски ideji in kulturnemu dvigu naše vasi.

Občni zbor je vodil predsednik tov. Ivan Kronovšek. Pozdravil je vse delegate, goste in zastopnike oblasti, nato pa v uvodnih besedah poudaril, da je bilo delovanje tovariških Društev kmetских fantov in deklet tudi v pretekli poslovni dobi zelo živahno, zato tudi niso izostali uspehi na kulturnem, prosvetnem in organizacijskem polju, dasi se je imela organizacija boriti z mnogimi težkočami. Odločno je odklonil v imenu kmetских fantov in deklet vsako delovanje in vmešavanje v organizacijo ljudi, ki s špekulativnimi nameni iščejo polja za svoje udejstvovanje, ki je

drugačno kot tovariško in enakopravno sodelovanje s kmetško mladino; za te svoje besede je žel pri zbranih delegatih soglasno odobranje.

Nato je tov. predsednik prešel na dnevni red in podal predsedniško poročilo, katerega je omejil na dobo do 1. marca t. l., ko je odšel v inozemstvo; čeprav je bila Zvezi odvzeta marsikakšna naklonjenost, je Zveza tudi v pretekli poslovni dobi storila ogromno delo, tako da je Zvezina pisarna le s težavo zmagovala organizacijske potrebe Zveze. Vse te ovire pa so se premostile z zavednostjo in discipliniranostjo članstva.

Te besede tov. predsednika je dopolnilo poročilo podpredsednika glavnega odbora tov. Tineta Horvatiča, ki je nadomestoval predsednika v času njegove odsotnosti.

Tajniško poročilo je podal mesto vsled pre zaposlenosti odstopivšega tajnika, tov. Stane-ta Škrabarja, II. tajnik tov. France Hočevar. S številkami je potrdil velikanski pomen te mladinske kmetške organizacije za slovensko vas in orisal delo Zvezine pisarne v pretekli poslovni dobi.

Med drugim je izvajal tov. Hočevar:

»Že po narodi kmetškega dela, lahko tudi Zvezino delo razdelimo v dve letni dobi.

V prvi, zimski dobi so imela društva ca. 850 članskih sestankov, nad 400 predavanj, 31 tečajev, ca. 200 gledaliških iger in 8 smučarskih tekem.

V poletni dobi pa so društva priredila nad 70 tekem koseev, nad 50 tekem žanjic in okoli 50 ostalih tekem v kmetškem delu ter nad 80 poučnih izletov.

V tej poslovni dobi so imela naša društva 1050 sej in nad 850 zabavnih prireditev.

Če vse te številke v grobih obrisih ponovimo, dobimo sliko, da je storila Zveza v pretekli poslovni dobi, kljub vsem oviram, to ogromno kulturno-prosvetno delo, saj je bilo vsega skupaj nad 1600 zabavnih prireditev, nad 400 predavanj in okoli 200 gledaliških iger, izposodilo pa se je okoli 10.000 knjig.«

Vzorno blagajniško poročilo je podal blagajnik tov. Jakob Škrabar. Iz poročila so razvidne vse težkoče, katere je Zveza morala premostiti le ob tovarištvu in zavednosti svojega članstva. Vendar je pa še nekaj društev, ki svojih obveznosti niso v redu izpolnila.

Letošnja poslovna doba pa je še posebno karakterizirana po krasno uspelih »taborih

kmetške mladine«, o katerih je poročal načelnik kmetško-športnega odseka tov. France Gerželj. Te mogočne manifestacije kmetško-mladinskega gibanja, izvršene v vzornem redu in disciplini, so našle med našim kmetškim ljudstvom polno priznanje in odziv. V pretekli poslovni dobi si je ta odsek nabral tudi mnogo izkušenj, ki se bodo s pridom uporabile v bodoči poslovni dobi.

Načelnik kulturnega odseka je radi težke obolevnosti izostal in je bilo njegovo poročilo obseženo že v tajniškem poročilu.

Nato so poročali še načelniki ostalih odsekov, tov. dr. Viktor Maček, tov. Lojzka Jarnovičeva in drugi.

Po poročilih članov izvršilnega odbora se je razvila živahna debata; padlo je tudi nekaj očitkov proti odboru, ki pa so imeli preprozen namen, omajati v članstvu zaupanje do funkcionarjev Zveze in so bili s skoro soglasnim odobranjem zbranih delegatov zavrnjeni.

Sledila so poročila predsednikov Zvezinih pododborov, ki obenem sestavljajo glavni odbor Zveze. Poročali so: za celjski pododbor poslevodeči podpredsednik tov. Tone Merslavič, za ljubljanski predsednik tov. Lojze Avsec, za novomeški tajnik tov. Jože Udovič, za krški predsednik tov. Tine Horvatič, za konjski predsednik tov. Pavel Bezenšek, za ptujski predsednik tov. Joško Tomažič, za logaški tov. Jože Levlar, predsednik društva v Grahovem.

Mesto odsotnih revizorjev je podal revizorsko poročilo po revizorjih pooblaščen tov. dr. Goljar. Revizorsko poročilo je bilo sprejeto in stari odbor je dobil soglasno razrešnico.

Dosedanja pravila so bila malenkostno popravljena in ti popravki soglasno sprejeti.

Nadaljna točka dnevnega reda pa je bil delovni načrt za bodočo poslovno dobo. Tovariš predsednik Kronovček je v kratkih besedah orisal program bodočega dela, ki naj bi se držal dosedanjih tradicij in smernic in izvedel vse še ne izvršene sklepe. Razvila se je živahna debata, katere rezultat je bil, da se bo osnoval poseben ideološki odsek pod vodstvom glavnega odbora in v Zvezi posebna ideološka knjižnica, ki bo v pomoč članom tega odseka.

Po kratkem odmoru so se vršile volitve novega odbora. Izvoljen je bil soglasno sledeči odbor:

Predsednik glavnega in izvršilnega odbora tov. Ivan Kronovšek iz Orle vasi.

Glavni odbor, ki ga bodo po spremenjenih pravilih tvorili predsedniki pododborov in podpredsedniki izvršilnega odbora, bo sledeč: Tine Horvatič iz Krške vasi, Joško Tomažič iz Vitana pri Središču, Cvetko Zorko iz Družinske vasi pri Novem mestu, Pavel Bezenšek iz Konjic, Lojze Avsec iz Beričevega, Ivan Oevirk iz Št. Jurija ob Taboru, Ivan Korošec iz Nove vasi pri Blokah in Tine Janhar iz Žej pri Medvodah.

Izvršilni odbor: podpredsedniki: Tine Janhar, Tine Horvatič in Joško Tomažič; tajnik: France Hočevnar; blagajnik: Jakob Škrabar in sledeči člani: France Gerželj, dr. Srečko Goljar, dr. Viktor Maček, Viktor Hrovatin, Jože Blaž in Lojzka Jarnovičeva.

Nadzorni odbor: Stanko Tomšič in Ivan Brecljnik.

Tekom nadaljnega zborovanja so bili sprejeti dve resoluciji in sicer je tovariš Tomažič predlagal, naj se z naslednjo resolucijo obsođi pisanje tednika »Slovenska zemlja«, ki

je hotela doseči v svojih zadnjih številkah s članki, ki naravnost posegajo v notranje društveno življenje, da bi omajala enotnost in discipliniranost med članstvom in zaupanje v odbor:

»Občni zbor Zveze kmetijskih fantov in deklet obžaluje in najodločneje obsoja pisanje tednika »Slovenske zemlje« v zadnjem času, zlasti članek z dne 10. t. m., v kolikor se je tiskalo vmešavanja v notranje zadeve Zveze, ki jih ima izključno ona sama za odločevati.«

Po živahni debati pa je predlagal tovariš Turnšek še dodatno resolucijo:

»Zveza kmetijskih fantov in deklet na svojem rednem občenem zboru kar najodločneje obsoja kakršnokoli vmešavanje raznih političnih skupin in njih eksponentov v program in delovanje kmetjsko-mladinskega gibanja, ki je izrazito kulturno in socialno gibanje slovenskega naroda.«

Z dvema glasovoma »proti« je občni zbor sprejel obe resoluciji in tako za vedno obsođil zahrbtno in netovariško rovarjenje gotovih ljudi ter ponovno pribil nepolitičnost in veliko kulturno poslanstvo te organizacije.

V delu, v trudu, v zmagi zvesta zemlji — žena in deklé

Rubrika z nasveti, vprašanji in odgovori je našla med tovarišicami mnogo odziva in zanimanja zato bo odslej v koticu priobčeno vse po razdelitvi: gospodinjstvo, zdravje, vrt, organizacija ter razno. Priobčeno pa bo le vse ono kar je času primerno, tako da bo vsaka tovarišica po prejemu »Grude« vsaj v glavnem vedela za dela, ki jo v tistem mesecu čakajo.

NASVETI:

Gospodinjstvo: Milo. Par let že delam po sledečem receptu sama doma milo, ki prav nič ne zaostaja po kakovosti od tvorniškega.

V lonec, ki je velik od 25—30 l, dam 10 l mrzle vode, ½ kg lužnega kamna, ki ga dobin v drogeriji (pri kamnu sem previdna, ker razjeda kožo!), 1 velik zavitek »Radiona« ali bukovega pepela, za 1 Din kolofonije, za 3 Din terpentina ter 3 kg loja. Loj narežem na manjše kose, da se lažje enakomerno razkuha. Lonec postavim na štedilnik in kuham

2 uri ter med vretjem neprestano mešam z leseno palčico.

Ko je masa lepo rjava jo zlijem v štirioglate posode, ki sem jih prej malo z mrzlo vodo zmočila, za 4—5 prstov na visoko. Ko se ti zmes strdi, jo zvrnem iz posode in razrežem na poljubne kose. Te kose pa še pred uporabo dobro posušim.

Vsa ta zmes stane približno 28 Din.

A. K.

Vrt: Vse rastline, ki jih iz vrta hočeš prenesti za zimo v klet, endivijo, petršilj, zelna te glave itd., spravljal le v *suhem vremenu*. Endivija se ti prav dobro drži, če jo izkoplješ že zjutraj ter jo ves dan pustiš na soncu, da prevene zvečer pa jo pred roso spraviš v klet. V kleti se polagoma osveži in ti bo držala do februarja ali marca. *Prostor v kleti* naj bo skrbno pripravljen. Najbolje je, če moreš na svetlem prostoru položiti dva hloda in preko njega naložiš deske. Iz vrta nanosiš

na te deske zemljo, ki ji primešaj nekaj peska in v to vsadiš endivijo. Rastline se ti bodo držale veliko boljše, ker jim vlaga, ki prihaja od tal, ne more škodovati.

Tudi prostor za korenine od dalij (georgin) si pripravi nad zemljo v manjšem kotu kleti. Korenine pa moraš pustiti na vrtu tako dolgo, da stebli nekako dozore. Ko se približuje že hud mraz in je nevarnost, da zmrznejo, jih spravi na pripravljene deske (brez zemlje) v klet. Pri dalijah pazi, da si jih z malimi deščicami, ki jih privežeš že zdaj na steblo, zaznamuješ katere vrste ali kake cvetove imaš. Spomladi jih boš tako najlažje razvrstila.

J. R.

ODGOVORI:

Anica: Volno, ki jo rabiš za pletene stvari, jo daj pred uporabo za 24 ur v navadno mrzlo vodo. Da si ti štrana ne zmeša, jo na večih mestih preveži. Ko je dovolj dolgo v vodi, jo nalahko iztisni in obesi, da se posuši. Pozneje se ti pletenina, ki jo boš napravila iz te volne, pri pranju ne bo prav nič skrčila.

—ra.

Savinjčanka: V posodo, ki jo hočeš osnažiti, daj vodo in nekoliko lugaste soli, ter klorovega apna (oboje dobiš za par Din v drogeriji) in jo postavi na vroč štedilnik. Posoda ti bo postala kmalu popolnoma čista in snažna.

Z.

—ca. *Madeže* iz krzna odstraniš, ako drgneš z belo volneno krpo, namočeno v špirit ali terpentini, v smeri, kakor ležijo nitke baržuma.

P. K.

Šetjurčanka: Naša društva prirejajo veselice in zabave ne kot svoj glavni namen, temveč zato, da si z njimi pridobijo denarna sredstva, s katerimi pospešujejo glavni cilj društva t. j. izobrazbo in vzgojo svojih članov. Ta namen dosežejo z raznimi tečaji, predavanji, poučnimi izleti, knjižnicami, čitalnicami itd. Denar se rabi tudi za razne godbene instrumente, radio aparate in podobno. Zveza je sicer vedno odsvetovala prirejanje samih veselice z namenom zabave, ker je treba odkrito povedati, da razne veselice nikakor nimajo vzgojnega smisla. Če se že prirejajo, naj bodo vedno v zvezi s kako kulturno prireditvijo, katera nekako nadomesti, kar morda sama veselica vzame. Najboljše bi bilo, da bi naša društva sploh ne prirejala veselice, kar je pa nemogoče, ker nimajo nobene druge prilike za pridobivanje denarnih sredstev;

† Tov. Janez Langus

vsekakor se pa morajo naši člani in članice ob priliki veselice odpovedati osebni veseljačenju in posvetiti vso skrb prireditvi tako, da prinese društvu čimveč denarnih sredstev, kar je, kot že povedano, glavni namen. L. Ž.

VPRAŠANJA:

Katera tovarišica bi mi zdaj v jeseni lahko spravila razna semena od cvetlic, kakor od aster (kapucinar), nageljčkov, orben in drugih, in sicer sortirana? Jaz bi ji lahko odstopila mnogo korenin najrazličnejših, bogatih dalij. Tovarišica naj mi sporoči takoj.

J. N.

Kakšen tečaj naj naš Ženski odsek priredi pozimi.

Članica.

Ker sem knjižničarka in mi je društveni odbor dal nalogo, da nabere nekaj novih knjig, prosim za nasvet, kaj naj naročim.

A. Č.

Nekaj tovarišic je poslalo razna vprašanja prepozno — zato prošim vse, da mi poročajo in pošljejo vedno do 1. prihodnjega meseca. Drugim in zakasnelim pa drugič.

Za čast, veljavo, moč vasi naj delo naše nam zori

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

19. julija: *Veliki Osojnik*: tekma žanjic.

Sv. Planina: tekma žanjic: I. Zupan Ana, II. Goljuf Zofi, III. Tori Pepea.

26. julija: *Sv. Marjeta*: tekma koscev in žanjic.

Hajdina: tekma koscev.

Sv. Pavel (Preb.): tekma oračev.

9. avgusta: *Pododbor Ptuj*: tekma koscev: I. Jože Rakuša, II. Jakob Raušl, III. Kolarič Konrad. — Pri kolesarski dirki: I. Antonovič Matija, II. Zorinšek Henrik, III. Hanžetič Franček. — Okrašeni vozovi: I. klepači iz Oberša, II. predice iz Krima, III. prešarji od Sv. Bolfenka.

15. avgusta: *Velike Lipljene*: konjska dirka: I. Alojz Dremelj, II. Jože Kraljič in Adolf Tume, III. Jože Adamič.

6. septembra: *Pododbor Konjice*: tekma koscev.

6. septembra: *Orla vas*: proslava 10-letnice obstoja društva — tekma koscev.

Podpeč: kmetska veselica.

20. septembra: *Beričevo*: trgategv grozdja.

Šmarnogorska okoliška Društva kmetskih fantov in deklet ali takozvano »Šmarnogorsko okrožje« je letošnje poletje poleg tekem v kmetskem delu prirajalo zlasti izlete. Tako je tudi v avgustu priredilo kolesarski izlet v Kamniško Bistrico in krožni kolesarski izlet po terenu svojega delokroga s podaljškom preko Šenčurja pri Kranju, kjer se je na zeleni trati zaključil v obliki debatnega razgovora. To novost, debatne krožke, smo prvič poizkusili na izletu k tov. Koscu na Vojskem, kjer smo si ogledali tamošnje vzorno kmetsko gospodarstvo in odslej nas ta način izobrazbe spremlja na vseh izletih. Na ta način se skušamo usposobiti za javne nastope, istočasno pa si tudi razširjamo svoja duševna obzorja in najnaravnije usmerjamo svoje težnje ter hotenje k našemu skupnemu cilju — lepši bodočnosti!

Priporočajte in širite „Grudo“

**3800 novih vlagateljev je naložilo do
1. septembra 1936 okoli 42,000.000 Din**

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izplača **nove vloge vsaki čas. — Za vse vloge jamči**
Mestna občina Ljubljanska

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem :avodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavaj: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju — večje stalne vloge po dogovoru — nove vloge ima stalno razpoložljive.

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kaveije, inkase, srečke in vrednostne papirje

Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.^{1/2},
in od 3.—4.^{1/2}, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12.^{1/2} ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000- Rezerve: Din 1,500.000-

